

Whitney R. D. Jones: The Mid-Tudor Crisis 1539–1563. Macmillan, London, 1973. 226 s. £ 3.95.

I professor Eltons berømte værk fra 1955, *England under the Tudors* behandles perioden 1540–1558 under overskriften »The Crisis of the Tudors«. Den tolkning af periodens historie, der udtrykkes i denne overskrift, videreføres og udbygges i det foreliggende arbejde. Forfatteren argumenterer for tilstedeværelsen af en »mid-Tudor crisis« med generelle krisetræk i analogi med den forlængst accepterede »generelle krise« i det 17. århundrede. Hans tese er, at det engelske samfund på alle områder gennemløb en veritabel krise i perioden 1539–1563, og han gennemgår i fem kapitler krisens forskellige aspekter: den usikre arvefølge (kap. 2) med den deraf flydende usikkerhed i regeringens førelse (kap. 3); de religiøse stridigheder – protestantismens triumf under Edward VI og den katolske reaktion under Mary (kap. 4); de økonomiske og sociale problemer (kap. 5) og endelig de udenrigspolitiske forviklinger (kap. 6).

På hvert af disse punkter opsummerer Jones forskningens resultater i et afbalanceret hele og konkluderer sluttelig – ikke overraskende – at krisen først og fremmest var dynastisk: den aldrende Henrik VIII, den mindreårige Edward og den religiøse fanatiker Mary skabte tilsammen en række problemer i magtens centrum, der forplantede sig til alle dele af samfundet. Først Elizabeths politiske kløgt bragte en ende på denne usikkerhed. Når Tudor-dynastiet og England alligevel red stormen af, skyldes det efter Jones's opfattelse ikke mindst, at Tudorerne havde formået at identificere sig med nationens interesser.

Bogen formidler kun i beskeden udstrækning ny forskning, men søger at bidrage til en omfortolkning af Tudortiden som helhed ved anvendelse af krisebegrebet som en ingrediens deri. Det er imidlertid et spørgsmål, hvor frugtbart begrebet er i denne sammenhæng, og hvor velvalgte de tidsmæssige rammer om krisen egentlig er – forfatteren understreger selv det arbitrære i valget af yderår.

Skal dette af historikere meget brugte – og misbrugte – krisebegreb bringe os videre, må det forlanges, at det defineres i det mindste med nogen tilnærmelse. Man søger imidlertid forgæves efter en sådan definition i bogen, og heri ligger én af dens væsentligste svagheder. Dernæst forhindrer den tematiske disposition forfatteren i at argumentere overbevisende for tesen om en »generel krise« og sammenhængen mellem dens bestanddele. Det uklare krisebegreb udelukker ligeledes en overbevisende argumentation for at vælge 1539 som krisens begyndelsesår. Det kan med lige så stor ret hævdes, at decenniet 1530–39 var en kriseperiode som følge af skilsmissen, bruddet med Rom, arvefølgeproblemerne og Cromwells administrative »revolution«; det understreger derfor nødvendigheden af en mere velovervejede begrebsdannelse, end Jones har fundet anledning til, om de anvendte begreber ikke skal blive meningsløse.

Når forfatteren har valgt 1539 som krisens begyndelsesår, skyldes det Cromwells fald, der efter hans opfattelse berøvede det politiske styre stabiliteten. Han følger således Eltons tolkning af perioden, og hermed er vi fremme ved den anden hovedindvending: Uden at gøre det tilstrækkeligt klart – i hvert fald for læserne – viderefører Jones med sin »generelle krise«-teori den om-

stridte elton'ske tolkning, der gjorde Thomas Cromwell til en nøglefigur som garant for en stabil og effektiv administration. Et nødvendigt led heri var netop antagelsen af en krise efter Cromwells fald, da styret alene lå i hænderne på Eltons »inspired opportunist«, Henrik VIII. Jones synes ikke i tilstrækkelig grad at have klargjort sig disse præmisser, hvorfor hans »generelle krise« heller ikke virker overbevisende.

Bortset derfra er Jones' bog en nyttig à jour-føring og sammenfatning af flere års forskningsresultater, fremlagt på en klar og afbalanceret måde, der dog enkelte steder udvikler sig til en forsigtighed, grænsende til det meningsløse, som når han (s. 112-13) om forarmelsen af nogle befolkningsgrupper skriver, at denne blev forværret af prisstigninger »the responsibility for which must be attributed at least in part to the deliberate »debasement«-policy of the Crown as well as to »real« . . . factors« – hvilket næppe overrasker nogen.

Bogen er forsynet med et summarisk noteapparat, en selektiv bibliografi og et fyldigt og præcist index.

Knud J. V. Jespersen

Paul L. Hughes & James F. Larkin (eds.): Tudor Royal Proclamations, vols. II-III, The Later Tudors, Yale University Press, New Haven & London, 1969. xxxvi + 987 s. 18 £.

James F. Larkin & Paul L. Hughes (eds.): Stuart Royal Proclamations, vol. I, Royal Proclamations of King James I 1603-1625. Clarendon Press: Oxford University Press, 1973. xxxiv + 679 s. £ 18.

»Proclamations« blev i engelsk ret aldrig andet end udtryk for kongens vilje inden for hans prerogativ som defineret af common law eller af den lovgivning, der gennemførtes af kongen og parlamentet i fællesskab (statute law). Ikke desto mindre er proklamationerne af central interesse for engelsk forfatningshistorie og politisk historie, netop fordi prerogativets afgrænsning var uklar og omstridt, repræsenterer proklamationerne kongemagtens eget forsøg på at sætte grænserne for sine lovgivningsmæssige beføjelser. Det er imidlertid betegnende for den traditionelle vægtfordeling i studiet af Tudorerne og de tidlige Stuarters England, at der, skønt udgaverne til parlamenternes historie er mange, først nu foreligger en fuldstændig udgave af proklamationerne fra 1485 til 1625.

Udgiverne har valgt at definere proklamationerne efter overvejende formelle kriterier som en kongelig ordre, udstedt efter samråd med Privy Council under det store segl og faktisk proklameret. Det er en klar definition, der kun sjældent skaber afgrænsningsvanskeligheder, men brugeren bør naturligvis være opmærksom på, at der dermed er udeladt en lang række akter af anden formel karakter, men med berøring til de samme problemer, herunder ikke mindst patenter. Som forlæg er proklamationernes trykte udgaver anvendt overalt, hvor de har ladet sig opspore, men i indledende noter til hver enkelt proklamation gør udgiverne rede for utrykte versioner fra udkast til de formelle indførelser i Chancery's registre. Retskrivningen er normaliseret, det kan virke noget hårdhændet, på den anden side letter det unægtelig arbejdet med